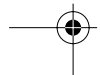
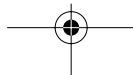
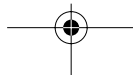
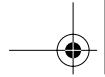

Sykehusledelse og helsepolitikk - dilemmaenes tyranni

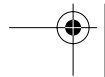
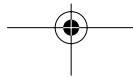

Jan Grund

Sykehusledelse og helsepolitikk – dilemmaenes tyranni

UNIVERSITETSFORLAGET

© Universitetsforlaget 2006

ISBN-13: 978-82-15-00947-6

ISBN-10: 82-15-00947-6

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS

Postboks 508 Sentrum

0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

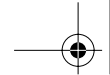
Omslag: Stian Hole

Sats: Rusaanes Bokproduksjon AS

Trykk og innbinding: PDC Tangen

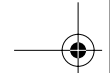
Boken er satt med: Adobe Garamond 11,5/13,5

Papir: 100 g Dito

Innhold

Forord	11
Kapittel 1 Politikk, ledelse og fag på samme lag?	15
Helsepolitiske dilemmaer	15
Styringsklemma	18
Politiske avveininger	20
Økonomiske utfordringer	22
Fra styring til strategisk ledelse	23
Organisatoriske utfordringer	25
Politiske spilleregler	27
Forholdet mellom økonomiske og verdiorienterte spilleregler	29
Ledelse, profesjoner og omstillinger	31
Sykehusreformen – sosialdemokratisk modernisering	34
Framtidens sykehuspolitikk	35
Bokas videre innhold	37
DEL 1 OFFENTLIGE VIRKSOMHETERS	
SAMFUNNSMESSIGE RAMMEBETINGELSER	
Kapittel 2 Hovedtrekk ved det offentlige Norge	41
Forholdet mellom offentlig og privat sektor	41
Den mangfoldige offentlige sektor	44
Forholdet stat–kommunesektor	45
Offentlig tjenesteyting	47
Politikk – hva er det?	49
Politikk, forvaltning og etatsledelse	51
Ledelse og byråkrati	55
Maktbalanse og maktutredninger	57
Politisk makt og mediemakt	60
Vekst og velstand	61
Den norske oljeøkonomien	63
Den vanskelige effektiviteten	65

6 Innhold

Framtiden	68
Oppsummering	71
Anbefalt litteratur	71
Kapittel 3 Reformer og omstillinger	73
Perspektiver på reformer	73
Fra aksjon publikum til fornying	76
New Public Management (NPM) – en fortolkningsramme for reformer	79
Internasjonalt perspektiv	82
New Public Management – venn eller fiende?	84
Reformmekanismer	87
Fra forvaltning til selskap	89
Hvor stor fristilling?	92
Fra forvaltningsorganisering til virksomhetsledelse	96
Utdanningspolitikken	97
Omstillinger i kommunesektoren	100
Oppsummering	102
Anbefalt litteratur	103
DEL 2 SYKEHUSPOLITIKKENS MÅL OG VIRKEMIDLER	
Kapittel 4 Helse, fag, økonomi og politikk	107
Helse og politikk	107
Helse, politikk og økonomi	109
Aktørene og det helsepolitiske spillet	113
Forholdet mellom tilbud og etterspørsel	116
Mål og ressurser	119
Den medisinsk-teknologiske utvikling	121
Prioritering – både på pasientnivå og på gruppenivå	122
Åpenhet i prioriteringer	124
Helsepolitiske spilleregler	126
Helsetjenestens hovedstruktur	128
Økonomiske virkemidler	129
Helsetjenestens ressursforbruk	132
Utvidet pasientperspektiv	137
Forholdet offentlig–privat	138
Oppsummering	139
Anbefalt litteratur	140

Kapittel 5 Sykehus – hvordan bør de organiseres og ledes?	142
Kunnskapssamfunnets organisasjoner	142
Hovedtrekk ved organisasjoner	145
Sykehus – vår fremste kunnskapsorganisasjon	147
Den medisinske logikk	150
Forholdet mellom profesjoner	152
Lederskap – hva slags og hvorfor?	154
Lederskap – både teknikk og kunst	157
Makt, autoritet og tillit	161
Kampen mellom den medisinske rasjonalitet og den økonomisk-administrative rasjonalitet.	163
Vanskelige lederoppgaver	166
Enhetlig ledelse og klinisk lederskap vinner fram	169
Sykehusledelse – hva nå?	173
Oppsummering	174
Anbefalt litteratur	175
Kapittel 6 Strategisk helseledelse	176
Strategi – hva er det?	176
Strategiutforming og strategiimplementering	178
Strategiarbeid i sykehus.	181
Strategiprosesser i sykehus.	182
Strategi og planleggingsmodeller	185
Strategisk lederskap – kritiske suksessfaktorer	187
Strategi og kultur	190
Kultur og struktur.	193
Strategi og budsjett	194
Strategi, ledelse og organisasjon	196
Strategi og omstillinger	197
Oppsummering	199
Anbefalt litteratur	200
Kapittel 7 Sykehusreformen – bakgrunn og resultater.	202
Den politiske bakgrunn	202
Det dokumenterte reformbehov	204
Både fristilling og sentral styring	207
Fra forvaltningsorganisering til selskapsorganisering	208
Det statlige eieransvaret	209
Sykehusmodellens styringsstruktur	210

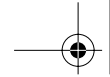
De regionale helseforetak	215
Regionale hovedoppgaver	217
Erfaringer med sykehusreformen	219
Økonomisk ubalanse	222
Fra fylkesting til stortingsal	225
Hva sier forsknings- og utredningsmiljøer?	228
Helseforetakene og de private sykehusene	230
De politiske rammer	233
Oppsummering	235
Anbefalt litteratur	236

Kapittel 8 Foretaksstyrer – eierens kontrollorgan

eller foretakenes talerør?	237
Sykehusreformen og helseforetaksstyrer	237
Hva er et godt styre?	240
Styrets oppgaver	241
Styrets sammensetning og styreleder	244
Hvor aktivt skal styret være?	246
Forholdet mellom styre og daglig leder	248
Kravene til helseforetaksstyrer	249
Erfaringer med helseforetaksstyrer	252
Erfaringer fra Helse Øst	254
Framtidige styreutfordringer	256
Oppsummering	258
Anbefalt litteratur	259

Kapittel 9 Norsk helsevesen i et internasjonalt perspektiv

Internasjonale sammenligninger	261
Hovedtyper av helsepolitiske modeller	262
Helsepolitisk reformarbeid	267
NHS – Europas største organisasjon	269
Reformprosesser i NHS	271
Harde diskusjoner	274
Hvem styrer NHS?	277
Sverige – regionalisert styring	280
Reformprosesser i svensk helsevesen	282
Hvem styrer svensk helsevesen?	285
EU, EØS og OECD og norsk helsepolitikk	287
Oppsummering	289
Anbefalt litteratur	290

DEL 3 FRAMTIDENS SYKEHUSPOLITIKK

Kapittel 10 Sykehuspolitikken – hva nå?	293
Scenarioer og framtidbilder	294
Endringskrefter.	295
Framtidens pasienter.	299
Framtidens teknologi	300
E-helse vinner fram.	301
Kravet om prioritering	304
Krav om effektivitet og kvalitet	307
Samordning av sykehusene i hovedstadsområdet	309
Videreutvikling av helseforetaksmodellen	310
Politikernes rolle.	313
Fem scenarioer for helsepolitikken mot år 2015	315
Politisk regionalisering	315
Regional koordinering	316
Statlig eierstyring	318
Nasjonal fristilling	320
Markedsorientert fristilling	321
Oppsummering	323
Anbefalt litteratur	324
Etterord	325
Litteraturliste	327
Stikkord	340